

Kolekty psalmiczne – *orationes super psalmos*

Inspiracją niniejszego przedłożenia jest art. 112 „Ogólnego Wprowadzenia do Liturgii Godzin” z roku 1970. Oto tekst: „W dodatku do Liturgii Godzin podano modlitwy odnoszące się do każdego psalmu z osobna. Mają one pomagać w zrozumieniu psalmów w duchu chrześcijańskim. Można się nimi posługiwać dowolnie według dawnej tradycji: po odmówieniu psalmu i chwili skupienia wymieniona modlitwa zbiera jak gdyby i wypowiada uczucia ożywiające uczestników psalmodii”.

Trudności ze zrozumieniem treści tegoż artykułu polegają na tym, że od ponad pół wieku Kongregacja ds. Kultu Bożego nie opublikowała żadnego „dodatku” zawierającego *orationes super psalmos*, czyli kolekty psalmiczne. Jednakże powyższa autorytatywna, oficjalna zapowiedź i obietnica zawarta w art. 112 wskazuje jednoznacznie, że były prowadzone prace redakcyjne nad przygotowaniem zestawu kolekt psalmicznych oraz jest to równocześnie nawiązanie do „dawnej tradycji”, która zachęciła redaktorów nowej księgi Liturgii Godzin do przywrócenia „dawnego” zwyczaju stosowania omawianych tutaj oracji. Poniżej zamierzamy przybliżyć te dwie zależne od siebie kwestie.

1. Historyczne dziedzictwo

W czasach współczesnych, w XX wieku, notujemy zasadnicze odnowienie zainteresowania fenomenem kolekt psalmicznych niepraktykowanych przecież w Kościele przez ostatnie tysiąc lat. Dla badaczy tejsze problematyki fundamentalne znaczenie posiadają trzy źródłowe opracowania odnoszące się do starożytnych kolekcji oracji psalmicznych (od V do VI wieku) pochodzenia afrykańskiego,

hiszpańskiego i rzymskiego¹. Podajemy je wraz z opisem zawartości tychże publikacji, w porządku chronologicznym.

- a) A. Wilmart OSB, L. Brou OSB, *The Psalter Collects from V-VI Century Sources (Three series)*, London 1949. Nie było to wspólne dzieło powyższych uczonych. Po śmierci A. Wilmarta (1941), L. Brou uzupełnił niedokończony zbiór kolekt swego poprzednika.
- b) P. Vebraken OSB, *Oraisons sur les cent cinquante psaumes. Texte latin et traduction française de trois séries de collectes psalmiques*, Paris 1967. Do każdego psalmu przydzielono trzy łacińskie teksty kolekt wybranych z umownej tradycji afrykańskiej, hiszpańskiej i rzymskiej² oraz francuski przekład powyższych oracji.
- c) J. Pinell OSB, *Liber Orationum Psalmographus. Colectas de salmos del antiguo rito hispánico*, Barcelona-Madrid 1972. Edycja ta zawiera 591 oracji. J. Pinell autorstwo tychże kolekt przypisuje biskupowi Sewilli Leandrowi († 599). Powyższą kolekcję oracji psalmicznych J. Pinell wydał nieco wcześniej w formie skryptu z kolekcjami serii afrykańskiej, italskiej oraz 541 oracji tradycji hiszpańskiej. Skrypt ten przeznaczony był dla studentów papieskiego Instytutu Liturgicznego (*Anselmianum*) w Rzymie³. Autor teje

¹ Poniżej podany opis bibliograficzny trzech wspomnianych źródeł podajemy za: J. Pinell OSB, *Las oraciones del salterio „per annum” en el nuevo libro de la liturgia de las horas*, Roma 1974, 7. Podobne dane bibliograficzne odnoszące się do starożytnych kolekcji kolekt psalmicznych analizuje i interpretuje W. Świerzawski, *Kolekty psalmiczne czyli Modlitwy nad psalmami (Orationes super psalmos)*, w: tenże (red.), *Liturgia uświęcenia czasu. Misterium Christi (Podręcznik liturgiki ogólnej i szczególnej)*, vol. 5, Zawichost-Kraków-Sandomierz 2013, 283-297, tutaj 286 n. Warto tu przytoczyć opinię J. Pinella, że klasyfikacja kolekt psalmicznych na tradycję afrykańską, hiszpańską i rzymską ma charakter raczej umowny, gdyż trudno jest dzisiaj stwierdzić z całą pewnością ich autorstwo oraz przydzielić miejsce ich pierwotnego praktykowania, zob. *È già molto significativo che la critica posteriore abbia contestato i tre qualificativi che gli editori attribuivano alle tre serie di orazioni. Si è dimostrato che la serie presentata come „africana” non è africana; quella definita come „romana” non è romana; e infine nemmeno è ispanica quella che era stata data per „ispanica”*, J. Pinell, *Liturgia delle ore*, Genova 1990, 170.

² Odnosnie do terminologii określającej kolekcję oracji psalmicznych jako serie afrykańska, hiszpańska i rzymska, pewne kontrowersje sprawia termin „rzymska” (kolekcja), pomimo iż jest powszechnie stosowana. J. Pinell, wybitny znawca omawianej tutaj materii, preferuje określenie *serie italica* – seria italska lub po prostu „włoska”, gdyż *...il suo stile contrasta nettamente con quello dalla scuola eucologica romana*. J. Pinell widzi autora tejeże serii w Kasjodorze († 480), założycielu klasztoru Vivarium w Kalabrii, zob. J. Pinell OSB, *Le collette salmiche*, w: A. Amore (red.), *Liturgia delle ore. Documenti ufficiali e studi*, Torino-Leumann 1972, 275.

³ Zob. J. Pinell, *Collectae Psalmorum. Series hispanicae variae (s. VI-VII), series africana (s. V), series italica (s. VI). Pro manuscripto ad usum auditorum Pont. Institutii Liturgici*, Romae 1966.

kolekcji równocześnie przypomina, że wspomniane kolekty psalmiczne były używane wyłącznie w liturgii katedralnej (...*collectae psalmorum adhibebantur in ordine cathedrali exclusive*)⁴.

Poza wymienionymi powyżej trzema „klasycznymi” kolekcjami oracji psalmicznych zachowały się także inne, choć niekompletne zestawy kolekt psalmicznych. Znajdziemy je w opisach najlepszego znawcy euchologii *officium divinum* J. Pinella⁵, a także bpa W. Świerzawskiego⁶. Obejmują one okres od końca IV wieku (od Jana Kasjana) do początku XVI wieku (*Breviarium Gothicum* – 1502 r.). Odnośnie do problematyki oracji psalmicznych znane jest także świadectwo pątniczki Egerii (Eterii) z końca IV wieku zawarte w jej *Itinerarium*: „XXIV-12. Skoro biskup odejdzie do swego domu, wówczas mnisi wracają do (kościółka) Anastasis, odmawiają psalmy i antyfony aż do rana, a po poszczególnych psalmach i antyfonach jest modlitwa”⁷. Choć nie brakuje teologów, którzy w tym tekście Egerii chcą widzieć potwierdzenie praktyki stosowania oracji psalmicznych w Kościele starożytnym⁸, to jednak według opinii J. Pinella nie są to oracje w rozumieniu euchologii Kościoła zachodniego. Są to raczej teksty współbrzmiające z charakterem dnia liturgicznego lub nawiązujące do miejsca recytacji (...*aptae diei et loco*)⁹.

Rodzi się tutaj podstawowe pytanie: jaki był cel redagowania i praktykowania oracji psalmicznych. Odpowiedź jest prosta: chodzi tutaj o „chrystianizację psalmów”. Piąty wiek sprzyjał takiej orientacji odnośnie do psalmów. Należy tu przypomnieć, że w tym właśnie wieku pojawiła się praktyka wprowadzenia na końcu każdego psalmu, zarówno przy recytacji wspólnotowej, jak też indywidualnej, formuły trynitarniej „Chwała Ojcu i Synowi, i Duchowi Świętemu”. Była to swoista odpowiedź na teologiczne kontrowersje wynikające z herezji Ariusza (256-336) twierdzące, że Chrystus nie był prawdziwym Bogiem. Formuła zatem trynitarna kończąca każdy psalm była podkreśleniem i wyakcentowaniem chrystologicznej wizji psalmodii¹⁰.

Starożytne oracje psalmiczne wpisują się doskonale w ówczesny klimat teologiczny. Nie nawiązują one bowiem do poszczególnych obchodów liturgicz-

⁴ Zob. J. Pinell OSB, *De Liturgia laudis. Synthesis historica et principia doctrinalis de divino Officio. Pro manuscripto – III edizione*, Romae 1968, 179.

⁵ Tamże, 141-143: *Bibliographia: Fontes praecipui textuum euchologorum officii*.

⁶ W. Świerzawski, dz. cyt., 288 n.

⁷ Zob. Eteria, *Pielgrzymka do miejsc świętych, tł. O. Wł. Szoldrski CSSR, Pisma Starochrześcijańskich pisarzy*, tom VI, Warszawa 1970, 203.

⁸ Zob. np. W. Świerzawski, dz. cyt., 288; J. Janicki, *Teksty ułatwiające odmawianie psalmów: tytuły, antyfony i modlitwy*, w: H. Sobeczko (red.), *Mirabile laudis canticum. Liturgia godzin: dzieje i teologia*, Opole 2008, 303.

⁹ Zob. J. Pinell, *Le collette salmiche*, 271 n.

¹⁰ Zob. A. Dumas OSB, *Les oraisons psalmiques*, La Maison-Dieu 96(1968)96.

nych, lecz są inspirowane treściami patrystycznymi komentującymi psalmodię i to z wyraźnym nachyleniem do interpretacji chrystologicznej. Generalizując, można stwierdzić, że w tych oracjach rozpoznajemy podstawowe prawdy wiary, takie jak: Wcielenie, odkupienie, Zmartwychwstanie, Trójca Święta, łaska, pokuta, czystość serca, miłosierdzie, sakramenty (wg ówczesnej nomenklatury), potrzeba modlitwy, obecność Boża w życiu człowieka itd.¹¹

Zanik praktyki recytowania kolekt po psalmach obserwuje się już od początku IX wieku. Prawdopodobną przyczynę tego zjawiska widzi się w zamiarze nieprzedłużania obszernego w tamtych czasach pensum *officium divinum*¹².

2. Posoborowe próby przywrócenia starożytnej praktyki

Kwestia oracji psalmicznych powróciła relatywnie późno w czasie prac redakcyjnych nad posoborową księgą Liturgii Godzin¹³. Inspirująca była w tej materii pisemna wypowiedź A.G. Martimorta, odpowiedzialnego za całość prac związanych z nową redakcją dotychczasowego *Breviarium Romanum*. Przygotowując spotkanie relatorów wszystkich grup studyjnych zajmujących się nową redakcją brewiarza (w sumie 9 grup, wśród których najważniejszą rolę pełniła grupa studyjna nr 9, *De generali structura Officii divini* [relator A.G. Martimort], gdyż to ona kierowała całością prac dotyczących rewizji *Breviarium Romanum*), przewidziane na dni 6-8 lutego 1967 w opactwie Najświętszej Maryi Panny w Genui, relator grupy studyjnej 9 wysłał wszystkim zainteresowanym obszerny i detaliczny program obrad. W dokumencie tym po raz pierwszy (a prace nad rewizją brewiarza trwały już od 18 kwietnia 1964 roku¹⁴) został zaledwie wzmiankowany problem ewentualnych oracji psalmicznych. A.G. Martimort zapowiedział, że „należy przewidzieć co najmniej *ad libitum* lub *pro opportunitate* kolekty psalmiczne podobne do tych, które występują w Brewiarzu mozarabskim, a także niekiedy w oficjum ambrożyjskim”¹⁵.

¹¹ Zob. J. Pinell, *Le collette salmiche*, 277nn. Obszerną analizę omawianej tutaj problematyki znajdziemy w: J. Pinell, *Las oraciones des salterio*, 10-66.

¹² Zob. B. Nadolski, *Kolekty po psalmach*, w: tenże, *Leksykon liturgii*, Poznań 2006, 649 n.

¹³ Zarys prac redakcyjnych nad nową księgą Liturgii Godzin, zob. J. Stefański, *Księga Liturgii Godzin. Kwestie redakcyjne*, Włocławek 2017, rozdział: *Prace redakcyjne nad posoborową Księgą Liturgii Godzin*, 9-32.

¹⁴ Tamże, 11.

¹⁵ Wspomniany detaliczny program sesji w Genui podpisany przez A.G. Martimorta opatrzony jest datą 19 I 1967 i nosi tytuł *Coetus IX – De Breviario, Chers collaborateurs*, 1-6, tutaj 3.

Oficjalnie zatem na wspomnianej sesji w Genui problemom kolekt psalmicznych poświęcono nieco czasu w czasie wymiany poglądów *in proposito* (...*Post aliqualem disceptationem de hac re, bonum visum est providere orationes huiusmodi...*). Uważano bowiem, że służą one chrystologicznej interpretacji psalmów. Ich stosowanie powinno jednak pozostać *ad libitum*. Od strony praktycznej mogłyby one występować albo po każdym psalmie, tuż po antyfonie, albo w formie dodatku w danym tomie brewiarza, albo w osobno wydrukowanym zeszycie (*in foliis separatis*). O przygotowanie takiej kolekcji oracji psalmicznych poproszono J. Pinella OSB, konsultora grupy studyjnej nr 3 (*De psalmis distribuendis*), znanego autorytetu w tej materii¹⁶, który, jak sam zresztą przyznał, już od początku lat sześćdziesiątych (ubiegłego wieku) zajmował się tą problematyką¹⁷.

Na dni 10-19 kwietnia 1967 wyznaczono obrady VIII Sesji Plenarnej członków *Consilium*. Jednym z ważnych punktów tegoż spotkania miało być podsumowanie dotychczasowych prac nad rewizją brewiarza. Dla ułatwienia, zrozumienia i oceny kierunku reformy brewiarza postanowiono na wspomnianym wcześniej spotkaniu relatorów (Genua, 6-8 luty 1967) opracować *specimen officii breviarii* właśnie na te dwa tygodnie obrad VIII Sesji Plenarnej *Consilium*¹⁸. Niestety, ze względu na nadmiar kwestii związanych z problematyką oracji psalmicznych, nie uwzględniono ich w opracowanym *specimen*. Publikację przewidywanych tekstów oracji psalmicznych odłożono ze względów redakcyjnych na późniejszy czas (*in editione vero definitiva*)¹⁹. Jednakże A.G. Martimort, prezentując i uzasadniając strukturę *specimen*, na końcu powyższej relacji zadał relatorom 16 pytań odnoszących się do powyższej materii. Pierwsze z nich odnosiło się do kolekt psalmicznych: *Placetne ut prosequatur labor iam inceptus collectarum psalmicarum instruendarum, quae ad libitum pro opportunitate adhiberi possint post unumquemque psalmum?*²⁰. Odpowiedź na tak zadane pytanie była pozytywna.

Na miesiąc październik 1967 roku zwołano pierwszy posoborowy synod biskupów reprezentujący wszystkie episkopaty świata. Na dyskusje związane

¹⁶ Zob. Schemata n. 206, *De Breviario* 43, z dnia 15 lutego 1967, *Relatio Sessionis Coetus IX „De structura generali Officii divini” quae Genuae apud Abbatiam S. Maria „Della Castagna” diebus 6, 7, 8 februarii 1967 habita est*, 1-13, tutaj 4.

¹⁷ Szerzej na temat *specimen* zob. J. Stefański, *Księga Liturgii Godzin*, 21 nn.

¹⁸ Zob. Schemata n. 215, *De Breviario* 46, z dnia 15 marca 1967, *Relatio generalis de structura Breviarii*, 1-16, tutaj 3.

¹⁹ Tamże, 15.

²⁰ Problematykę liturgiczną omawianą na synodzie biskupów, łącznie z wynikami głosowania podaje C. Braga, *De liturgia in Primo Coetu Synodi Episcoporum*, *Ephemerides Liturgicae* 81 (1967)462-472. Zob. także sprawozdanie: *De liturgia in Prima Synodo Episcoporum*, *Notitiae* 3(1967)353-370.

z reformą liturgiczną przeznaczono dni od 21 do 25 października wspomnianego roku²¹. W ramach przygotowań do prezentacji kwestii związanych z reformą brewiarza A.G. Martimort, w roli odpowiedzialnego za całość powyższych prac, miesiąc wcześniej przesłał wszystkim zainteresowanym relatorom sprawozdawczą, obszerną relację prezentującą aktualny stan nad dotychczasową rewizją i odnową księgi brewiarza. Odnośnie do interesującej nas kwestii oracji psalmicznych oświadczył, że J. Pinell nadal przygotowuje taką kolekcję oracji, że te prace są już w znacznym stopniu zaawansowane oraz w ich doborze kieruje się on kryterium ich przystosowania do współczesnej mentalności²².

Po obradach synodu biskupów A.G. Martimort dwukrotnie w listopadzie (1967 r.) zwołał relatorów oraz niektórych konsultorów na wspólne dyskusje związane z reformą brewiarza. Pierwsze obrady miały miejsce w pałacu św. Marty w dniach 14-20 listopada, drugie zaś w czasie IX Sesji *Consilium* (21-28 listopada 1967 r.), gdyż w dniach 22 i 23 listopada przedmiotem dyskusji Ojców *Consilium* były kwestie związane z rewizją księgi *Breviarium romanum*. Powyższe dwie robocze sesje w formie jednego, zbiorczego dokumentu (...*tantum semel per modum unius*) opracował i rozesłał konsultorom sekretarz grupy studyjnej IX – V. Raffa²³. Przedmiotem dyskusji były także oracje psalmiczne. Najpierw A.G. Martimort poinformował, że J. Pinell opracował w całości zestaw powyższych kolekt i przypisał je do poszczególnych psalmów, względnie do ich części²⁴. Powyższy dokument zawiera także opinie niektórych dyskutantów. Oto one:

- A. Bugnini (sekretarz *Consilium*) zgłasza trudność w zaakceptowaniu powyższych oracji, gdyż sprawią one, że *officium* będzie zbyt uciążliwe, a nawet sztuczne (...*officium onerosum et machinosum*). Proponowane oracje mogą być przedmiotem studiów, lecz nie należy ich przeznaczać na użytek liturgiczny (...*potest fieri ad usum studii... non ad usum liturgicum...*);
- I. Lécuyer proponuje wstrzymanie prac w omawianej kwestii do czasu opublikowania nowego przekładu Wulgaty św. Hieronima, zleconego przez Pawła VI²⁵;

²¹ Zob. Schemata n. 245, *De Breviario 60*, z dnia 28 września 1967, *Coetus a studiis IX. De Breviarii structura. Relatio generalis*, 1-19, tutaj 4.

²² Chodzi tutaj o dokument Schemata n. 263, *De Breviario 66*, z dnia 10 grudnia 1967, *Coetus a studiis IX. Relatio IX Sessionis Consilii et praecedentis coadunationis relatorum necnon et Coetus IX*, 1-18.

²³ Tamże, 16 n.

²⁴ Warto tu przypomnieć, że oficjalne wydanie autentycznego tekstu (*editio typica*) Neo-wulgaty nastąpiło dopiero z podpisem Jana Pawła II 25 kwietnia 1979 roku.

²⁵ Ewolucyjny proces redagowania Ogólnego wprowadzenia do nowej księgi brewiarza podają trzy dokumenty opracowane przez grupę studyjną IX: Schemata n. 303, *De Breviario 79*, z dnia 25 lipca 1968, *Instructio de Officio divino iussu Concilii Vaticani II reformato*, 1-15; Schemata n. 303 (NB. ten sam nr dokumentu, gdyż zawiera

P.M. Gy prosi, aby nie zamykać drzwi dla tych, których mężczy recytacja jednego psalmu po drugim;

E. Lengeling przypomina praktykę zakonu benedyktyńskiego stosowania oracji psalmicznych;

A.G. Martimort opowiada się za wydaniem tychże oracji w formie oddzielnej publikacji, aby można było ich używać choćby na sposób prywatny (...*domi saltem recitatur*).

Następny okres, ponad rok, przeznaczony był nie tylko na doprecyzowanie poszczególnych elementów liturgii brewiarza, ale także na przygotowanie „konstytucji”, czyli ogólnego wprowadzenia do uzasadnienia reformy księgi *Breviarium romanum*. Owo „Wprowadzenie” (*Institutio*) zostało stopniowo przyspieszone i redagowane w drugiej połowie 1968 roku²⁶. Proponowany tekst Instrukcji został w styczniu 1969 roku przesłany i dostarczony wszystkim biskupom świata²⁷. Artykuł 50 tegoż dokumentu zapowiadał, że w „dodatku” brewiarza (...*in appendice Breviarii*) zostaną umieszczone kolekty, które zgodnie ze starożytną tradycją można *pro opportunitate* odmawiać na końcu każdego psalmu. Nieco rozszerzoną treść powyższego artykułu odnajdujemy w 112 artykule ostatecznego „Wprowadzenia” (*Institutio generalis Liturgiae Horarum*) podpisanego przez Pawła VI 1 listopada 1970 roku. Niestety, do dnia dzisiejszego owa oficjalna zapowiedź nie została urzędowo zrealizowana.

Nie oznacza to jednak, że nie jest znana przygotowana przez grupę studyjną III (*De psalmis distributione*) kolekcja *orationes super psalmos*.

3. Nieoficjalne teksty posoborowych kolekt oracji psalmicznych

Pomimo braku oficjalnej opublikowanej kolekcji oracji psalmicznych przygotowanej przez powyżej wspomnianą posoborową grupę studyjną, znane są ich teksty – w całości lub choćby w sposób wybiórczy. Pierwszy pełen zestaw takich oracji znajdujemy już w 1972 roku, w przekładzie na język włoski²⁸. Cytowana tu publikacja zawiera 259 oracji psalmicznych oraz 38 oracji po kantykach. Duża liczba oracji po psalmach uzasadniona jest występowaniem większej liczby oracji po niektórych psalmach, np. poszczególne części długiego psalmu 118 opatrzone zostały aż 22 oracjami. Powyższe źródło wspomina w poprzedzającym

on drugą część Instrukcji), *De Breviario* 79, z dnia 28 sierpnia 1968, *Coetus IX. De generali structura breviarii* 16-41; Schemata n. 314, *De Breviario* 81, z dnia 3 października 1968, *Instructio de Officio divino iussu Concilii Vaticani II reformato*, 1-41.

²⁶ Treść projektu „Wprowadzenia” do zreformowanej księgi brewiarza podają *Notitiae* 5(1969) 74-85: *Descriptio Officii divini iuxta Concilii Vaticani II decreta instaurati*.

²⁷ Zob. A. Amore (red.), *Liturgia delle ore. Documenti ufficiali e studi*, 408-452.

²⁸ Tamże, 435-438.

ten zestaw modlitewnych tekstów wprowadzeniu, że są to kolekty, które miały stanowić V tom księgi Liturgii Godzin. Nieco później odczytamy kilka dodatkowych szczegółów, które doprecyzują ewentualną zawartość V tomu (*Appendix de Liturgia Horarum*). W 1978 roku I. Evenou, opierając się na wiadomościach przekazanych mu od A. Dumas OSB, ówczesnego pracownika Kongregacji ds. Kultu Bożego, podaje, że przygotowano 267 kolekt psalmicznych oraz 35 oracji dla kantyków²⁹. I. Evenou wylicza, że trzy psalmy miały podwójne oracje, dla psalmów 17 i 134 przygotowano 3 oracje, sześć kolekt dla psalmu 50 (gdyż był recytowany co tydzień w każdy piątek w jutrzni) oraz 22 oracje dla 22 sekcji psalmu 118. Ten sam autor szczegółowo wymienia, którym psalmom przydzielono oracje przejęte z pięciowiekowej tradycji afrykańskiej lub są pochodzenia hiszpańskiego czy italskiego („rzymskiego”). I. Evenou przypomina także wyjątkowe przypadki czerpania z oracji z kodeksów średniowiecznych, np. z *Breviarium Gothicum* z początku XVI wieku.

Znane są także przekłady starożytnych oracji psalmicznych na język polski. Najobszerniejszy zestaw tychże tekstów zawiera publikacja bpa W. Świerzawskiego z roku 2017³⁰. Powyższy autor przyjął ciekawy sposób prezentacji poszczególnych oracji psalmicznych, który zresztą sam zapowiedział już w roku 2013³¹. Autor dokonał tutaj własnego przekładu łacińskich modlitw do 150 psalmów. Modlitwy te przypisywane są do tradycji afrykańskiej, sięgającej połowy V wieku, a opublikowane przez P. Verbrakena OSB, *Oraisons sur les cent cinquante psaumes*. Schemat omawianej tutaj publikacji przedstawia się następująco:

- numer danego psalmu i dwa pierwsze jego wersety,
- tytuły psalmu przejęte z siedmiu źródeł: z Liturgii Godzin, z Wulgaty, z Biblii Wujka, Biblii Poznańskiej, Biblii Jerozolimskiej, Paulistów oraz Biblii Tysiąclecia,
- łaciński tekst oracji,
- tłumaczenie własne na język polski przez bpa W. Świerzawskiego.

Powyższy autor „próbka” 11 kolekt psalmicznych w układzie zaprezentowanego schematu uprzedzi publikację całości zestawu kolekt w roku 2013³².

Warty zauważenia jest fakt, że wczesnochrześcijańskie oracje psalmiczne opublikowane przez P. Verbrakena (*Oraisons...*), w przekładzie polskim, w ilości 114, autorstwa prof. Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego

²⁹ Poniższe wiadomości powtarzamy za J. Evenou, *Les oraisons psalmiques. Pour une prière chrétienne des psaumes*, La Maison-Dieu 135(1978)138-174.

³⁰ Zob. W. Świerzawski, *Psalmy skarbem Kościoła. Jak modlić się psalmami? Kolekty psalmiczne*, Kraków 2017.

³¹ Zob. W. Świerzawski, *Kolekty psalmiczne*, 289 n.

³² Tamże, 290-297. Por. przyp. 30.

L. Małunowiczówny (uzupełnione przez ks. dra L. Gładyszewskiego) zostały wydane w roku 1993³³. Nie trzeba przy tym zapominać, że autorskie przekłady z łaciny tych samych tekstów dopuszczają ich zróżnicowaną formę słowną. Autorskie przekłady dokonane przez W. Świerzawskiego czy L. Małunowicz ewentualnym przyszłym badaczom tychże kwestii dostarczyłyby bogatego materiału porównawczego. Oto jeden z przykładów odnoszących się do oracji do Psalmu 117 (116), potwierdzający owe osobiste interpretacje:

- W. Świerzawski: Módlmy się – Niech wszystkie narody i ludy wysławiają Cię jako Boga i Ojca. Umocnij, prosimy, wobec nas swoje miłosierdzie, by na wieczność posiadała nasze serca Prawda (por. J 14,6), Twój Syn, Tobie współlistotny i współwieczny.
- L. Małunowicz: Wszystkie ludy i narody składają Ci pochwałę jako ich Bogu i Ojcu. Umocnij nad nami, prosimy, miłosierdzie Twoje, a owa Prawda (por. J 14,6), która jest Tobie współlistotna i współwieczna, niech posiadzie serca nasze na wieki³⁴.

Dla pełnej statystyki przekładów starożytnych oracji psalmicznych na język polski można dodać trzy kolekty do pierwszych trzech psalmów autorstwa J.J. Janickiego z roku 2013³⁵. Nie wnoszą one jednak, oraz ich interpretacja, niczego nowego do naszego tematu.

4. Uwaga końcowa

Na koniec wracamy do początku naszej rozprawy, czyli do zasadniczego pytania, dlaczego od ponad pół wieku nie zrealizowano zapowiedzi Kongregacji ds. Kultu Bożego odnoszącej się do wydania „Dodatku” do księgi Liturgii Godzin zawierającego modlitwy do każdego psalmu z osobna. Odpowiedź na powyższe pytanie podaje nam (nieoficjalnie) osoba najbardziej kompetentna, czyli relator grupy studyjnej III (*De psalmis distribuendis*) J. Pascher, odpowiedzialny między innymi za kwestie związane z oracjami psalmicznymi. Ów relator podaje dwie zasadnicze przyczyny tłumaczące brak realizacji zapowiedzi art. 112 „Ogólnego Wprowadzenia do Liturgii Godzin”³⁶. Pierwsza z nich to obawa przed nadmierną obszernością każdego z czterech tomów księgi *Liturgia Horarum (editio typica*

³³ Zob. L. Małunowiczówna, *Antologia modlitwy wczesnochrześcijańskiej. Prace ukończył i do druku przygotował Ks. L. Gładyszewski*, Lublin 1993, 367-392.

³⁴ Owe dwa autorskie przekłady oracji do psalmu 117 (116) zob. W. Świerzawski, *Kolekty psalmiczne*, 295 oraz L. Małunowiczówna, *Antologia modlitwy wczesnochrześcijańskiej*, 387.

³⁵ J.J. Janicki, *Teksty ułatwiające*, 303 n.

³⁶ Zob. J. Pascher, *Das neue römische Stundengebet*, Internationale Katholische Zeitschrift 7(1978)532.

prawie 7000 stron!). Drugi negatywny argument jest natury praktycznej. Trudno bowiem wyobrazić sobie recytowanie *Officium divinum*, korzystając z dwóch ksiąg równocześnie (druga księga, czyli „Dodatek”, zawierałaby *orationes super psalmos*). Niektóre jednak zwyczaje modlitewne określonych zakonów kultywowały w powyższej materii (np. benedyktyni) własne tradycje odnośnie do kolekt psalmicznych³⁷.

Pomimo braku oficjalnej publikacji V tomu zawierającego omawiane tutaj oracje, z oszczędnej informacji S. Mazzarello (ówczesnego sekretarza *Centro di Azione Liturgica*) dowiadujemy się, że Kongregacja ds. Kultu Bożego zgodziła się na wydanie drukiem w 1972 roku *Salterio corale*, łącznie z kolekcją oracji psalmicznych, przeznaczonego *quibusdam communitatibus religiosus*³⁸.

Słowa kluczowe: *orationes super psalmos*.

Summary

PSALM COLLECTS – ORATIONES SUPER PSALMOS

According to Article 112 of “The General Instruction on the Liturgy of the Hours” of 1970, the document is supposed to include prayers relating to each particular psalm in accordance with an age-old tradition. Regrettably, this official initiative announced more than fifty years ago is yet to be undertaken. Nevertheless, the very project of preparing such collected orations was meant to emphasise the Christological value of the psalms. In the light of the above mentioned Article 112 of “The General Instruction”, this treatise bears resemblance to the early Christian tradition of practising the *orationes super psalmos*, which in turn inspire the Post-Conciliar Study Groups to draw up a new collection of orations on the psalms. Although the aforementioned collection has not been published so far, there exist orations translated into such languages as Polish or Italian. The article concludes with the

³⁷ Jako ciekawostkę można tutaj przytoczyć opinię E. Lengelinga (relator grupy studyjnej IV – *De lectionibus biblicis*), który wyraził swój żal w publikacji *poprzedzającej* ukazanie się pierwszego tomu księgi *Liturgia Horarum*, że przygotowany zestaw kolekt psalmicznych nie towarzyszy poszczególnym psalmom, co byłoby bardzo korzystne dla podkreślenia chrystologicznego (*Verchristlichung*) waloru psalmów. Zob. E. Lengeling, *Liturgia Horarum. Zur Neuordnung des kirchlichen Studengebets*, *Liturgisches Jahrbuch* 20(1970)155.

³⁸ S. Mazzarello, *Le orazioni salmiche – ovvero un utile sussidio per la celebrazione orante della Liturgia delle Ore*, *Liturgia* 10(1976)328. Przytoczone tutaj pozwolenie na odosobnioną publikację oracji psalmicznych dla niektórych środowisk zakonnych opiera się na dokumencie Kongregacji ds. Kultu Bożego z dnia 6 sierpnia 1972. Zob. *Notificatio. De Liturgia Horarum pro quibusdam communitatibus religiosus*, *Notitiae* 8(1972)256, art. I e.

explanation offered by the relator (J. Pascher) responsible for the preparation of the official collection of orations on the psalms justifying the lack of implementation of Article 112 of “The General Instruction on the Liturgy of the Hours.”

Key words: *orationes super psalmos*.

Bibliografia

Źródła

Consilium ad exsequendam Constitutionem de Sacra Liturgia:

- Schemata n. 206, *De Breviario 43*, z dnia 15 lutego 1967, *Relatio Sessionis Coetus IX*, „*De structura generali Officii divini*” quae Genuae apud Abbatiam S. Maria „*Della Castagna*” diebus 6. 7. 8 februarii 1967 habita est, 1-13.
- Schemata n. 215, *De Breviario 46*, z dnia 15 marca 1967, *Coetus a studiis IX. Relatio generalis de structura Breviarii*, 1-16.
- Schemata n. 245, *De Breviario 60*, z dnia 28 września 1967, *Coetus a studiis IX. De Breviarii structura. Relatio generalis*, 1-19.
- Schemata n. 263, *De Breviario 66*, z dnia 10 grudnia 1967, *Coetus a studiis IX. Relatio IX Sessionis Consilii et praecedentis coadunationis relatorum necnon et Coetus IX*, 1-18.
- Schemata n. 303, *De Breviario 79*, z dnia 25 lipca 1968, *Instructio de Officio divino iussu Concilii Vaticani II reformato*, 1-15.
- Schemata n. 303, *De Breviario 79*, z dnia 28 sierpnia 1968, *Coetus IX, De generali structura breviarii*, 16-41.
- Schemata n. 314, *De Breviario 81*, z dnia 3 października 1968, *Instructio de Officio divino iussu Concilii Vaticani II reformato*, 1-41.
- *Descriptio Officii divini iuxta Concilii Vaticani II decreta instaurati*, *Notitiae* 5(1969)74-85.

Opracowania

- Dumas A., *Les oraisons psalmique*, La Maison – Dieu 96(1968)96-105.
- Evenou I., *Les oraisons psalmique. Pour une prière chrétienne des psaumes*, La Maison – Dieu 135(1978)158-174.
- Małunowiczówna L., *Antologia modlitwy wczesnochrześcijańskiej*, Lublin 1993.
- Mazzarello S., *Le orazioni salmiche – ovvero un utile sussidio per la celebrazione orante della Liturgia delle Ore*, *Liturgia* 10(1976)319-329.

- Pascher I., *Das neue römische Stundengebet*, Internationale Katholische Zeitschrift 7(1978)528-535.
- Pinell J. OSB, *Le collette salmiche*, w: A. Amore (red.), *Liturgia delle Ore. Documenti ufficiali e studi*, Torino 1972, 269-286.
- Pinell J. OSB, *Collectae Psalmorum. Series hispanicae variae (s. VI-VII), series africana (s. V), series italica (s. VI)*. Pro manuscripto ad usum auditorum Pont. Instituti Liturgici, Romae 1966.
- Pinell J. OSB, *Las oraciones del salterio „per annum” en el nuevo libro de la liturgia de las horas*, Roma 1974.
- Pinell J. OSB, *Liber orationum psalmographus. Colectas de salmos del antiguo rito hispánico*, Barcelona – Madrid 1972.
- Pinell J., *Liturgia della ore*, Genova 1990.
- Stefański J., *Księga Liturgii Godzin. Kwestie redakcyjne*, Włocławek 2017.
- Świerżawski W., *Kolekty psalmiczne, czyli Modlitwy nad psalmami (Orationes super psalmos)*, w: tenże (red.), *Liturgia uświęcenia czasu*, Zawichost-Kraków-Sandomierz 2013.
- Świerżawski W., *Psalmy skarbem Kościoła. Jak modlić się psalmami? Kolekty psalmiczne*, Kraków 2017.
- Vebraken P. OSB, *Oraisons sur les cent cinquante psaumes. Texte latin et traduction française de trois séries de collectes psalmiques*, Paris 1967.
- Wilmart A. OSB, Brou L. OSB, *The Psalter Collects from V-VI Century Sources (Three series)*, London 1949.